

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО ЗАХАРИЕВИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 22627/03)

РЕШЕНИЕ
(справедливо обезщетение)

СТРАСБУРГ

26 юни 2012 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

26/09/2012

На основание член 44 § 2 от Конвенцията настоящото решение е окончателно. То може да бъде предмет на редакционни промени.

По дело Захаријеви срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ в състав, състоящ се от:

Лех Гарлицки (Lech Garlicki), *председател*,
 Давид Тор Бьоргвинсон (David Thór Björgvinsson),
 Пейви Хирвеле (Päivi Hirvelä),
 Георге Николау (George Nicolaou),
 Леди Бианку (Ledi Bianku),
 Небойша Вучинич (Nebojša Vučinić), *съдии*,
 Павлина Панова, *съдия ad hoc*,

и Фатош Арачи (Fatoş Araci), *заместник-секретар на отделението*,

След обсъждане в закрито заседание на 5 юни 2012 г.,

Постановява следното решение, взето на посочената дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 22627/03) срещу Република България, подадена в Съда на 21 юли 2003 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „Конвенцията“) от двама български граждани, г-н Кирил Григоров Захариев и г-н Венцеслав Григоров Захариев („жалбоподателите“).

2. След като съдия Здравка Калайджиева, избрана за съдия от България, си направи отвод, на 30 януари 2009 г. Правителството определи г-жа Павлина Панова да заеме мястото ѝ в качеството на съдия *ad hoc* (член 26 § 4 от Конвенцията и член 29 § 1 от действащия по това време правилник на Съда).

3. С решение от 2 юли 2009 г. („решение по главното производство“) бившето Пето отделение на Съда е заключило единодушно, че е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1 (*Захаријеви срещу България*, № 22627/03, 2 юли 2009 г.).

4. Опирайки се на член 41 от Конвенцията, жалбоподателите са претендирали за справедливо обезщетение в размер на 6 018 000 щатски долара (USD) или приблизително 4 634 000 евро (EUR), за понесени имуществени вреди, както и 50 000 EUR на всеки за неимуществена вреда. Правителството е оспорило тези претенции.

5. Тъй като въпросът за прилагането на член 41 от Конвенцията не е бил готов за разглеждане, Съдът го е отложил и е приканил Правителството и жалбоподателите да му представят писмено, в шестмесечен срок, бележките си по въпроса и, по-точно, да го запознаят с всяко споразумение, което биха били готови да приемат (*ibidem*, § 50, и точка 3 от диспозитива).

6. Както жалбоподателите, така и Правителството са представили бележки.

ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРАВОТО

7. Съгласно член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.

A. Вреди

1. Становищата на страните

а) Аргументи на жалбоподателите във връзка с имуществените и неимуществени щети

8. В бележките си, представени с оглед на настоящето разглеждане на делото от Съда, жалбоподателите претендират общата сума от 1 081 446 BGN (приблизително 552 975 EUR) за понесени имуществени вреди. В действителност те смятат, че най-справедливият метод на пресмятане на обезщетението за понесени имуществени вреди е този, който отчита пазарната стойност на акциите на дружество М. към датата на завеждането на техния иск за обезщетение, 16 април 1998 г. Тази стойност отговаряла на стойността от продажбата на 55 % от акциите на дружество М. по договора за приватизация от 18 септември 1998 г.

9. Жалбоподателите представят в доказателство копие от договора, според който 43 095 акции от общо 78 356 са били продадени на цена 76,807 USD за акция. Те заключават следователно, че броят 2 788 присъдени акции би следвало да се умножи по единичната цена на акция, посочена в договора за приватизация, а именно 76,807 USD, което дава приблизително сумата 214 120 USD (около 386 701 BGN в зависимост от обменния курс към датата на приватизация). Жалбоподателите обясняват, че тази сума трябва да се приеме за основа на сумата, която следва да се присъди за имуществени щети, основа, към която да се начислят и лихви за забава. Като считат, че най-подходящата дата, от която би могло да започне начисляването на лихвите, е 16 април 1998 г., т.е. моментът на завеждането на иска за обезщетение пред националните власти, жалбоподателите претендират за общата сума от приблизително 1 081 446 BGN (около 552 975 EUR), посочена по-горе (параграф 8).

10. От друга страна, жалбоподателите не представят експертиза, съдържаща оценка на балансовата стойност на акциите на дружество С. – т.е. на стойността, съответстваща на разликата между активите и пасивите на дружеството – и заявяват, че последното не извършва никаква реална дейност и фигурира само формално в Търговския регистър.

11. И накрая, жалбоподателите претендират също за сумата от 50 000 BGN (приблизително 25 500 EUR) на всеки за понесена неимуществена вреда.

б) Правителството

12. Правителството счита претенциите за прекомерни. То представя експертиза, според която в нито един момент от производството компетентните административни и съдебни органи не са определили броя акции по пазарна стойност; взета е предвид тяхната номинална или балансова стойност. То се позовава на решенията на Върховния административен съд от 2 август 2002 и 24 януари 2003 г. и изтъква, че обезщетението за жалбоподателите там е определено на 81 549 BGN (приблизително 41 600 EUR) посредством присъждането на 2 788 акции на дружество М., пресметнати по балансовата стойност на акциите към момента на влизането в сила на закона за компенсирането от 1997 г. Тази стойност е била 29,25 BGN (приблизително петнадесет EUR) за акция.

13. Правителството излага, че на жалбоподателите вече са били присъдени 2 788 акции от дружество С.

14. То представя, от друга страна, удостоверение, издадено от Търговския регистър, за актуалното състояние на дружество С. към дата 26 август 2011 г. От вписаната в това удостоверение информация се вижда, че дружество С. е разполагало с капитал от 1 055 400 BGN, разпределен в 1 055 400 акции с номинална стойност 1 BGN. Правителството уточнява, че дружество С. е напълно приватизирано и държавата не притежава акции в него. То не представя доказателства, от които да е видна балансовата стойност на акциите на дружество С. към датата на прехвърлянето на 2 788 акции на името на жалбоподателите, а именно 1 декември 2003 г., или по-скорошна дата.

15. И накрая, Правителството добавя, че при оценката на претенциите на жалбоподателите за справедливо обезщетение следва да се държи сметка за паричната реформа, направена през юли 1999 г., след която 1 000 лева (BGL) вече са съответствали на 1 BGN.

2. Преценката на Съда

а) Имуществени вреди

16. Съдът припомня, че решение, с което се установява нарушение, води до правно задължение за държавата ответник да прекрати нарушението и да премахне последиците от него, като възстанови, доколкото това е възможно, ситуацията отпреди нарушението (*Ятридис срещу Гърция / Iatridis c. Grèce* (справедливо обезщетение) [ГК], № 31107/96, § 32, ЕСПЧ 2000-XI и *Кацарос срещу Гърция / Katsaros c. Grèce* (справедливо обезщетение), № 51473/99, § 17, 13 ноември 2003).

17. Държавите са по принцип свободни да избират средствата, които ще приложат, за да изпълнят решението, констатиращо нарушението. Това право на преценка за начините на изпълнение на решението изразява свободата на избор, която съпътства наложеното от Конвенцията фундаментално задължение на договарящите държави: да осигурят спазването на гарантираните права и свободи. Ако природата на нарушението позволява *restitutio in integrum*, задължение на държавата ответник е да го реализира, тъй като Съдът няма нито компетенцията, нито практическата възможност да го направи сам. Ако, обратното, националното право не позволява или позволява непълно премахването на последиците от нарушението, член 41 дава право на Съда да присъди, ако е необходимо, на ощетената страна подходящо обезщетение (*Брумъреску срещу Румъния / Brumărescu c. Roumanie* (справедливо обезщетение) [ГК], № 28342/95, § 20, ЕСПЧ 2001-I).

18. Наред с това, Съдът припомня, че само вредите, понесени в резултат на нарушения на Конвенцията, които той е установил, могат да доведат до предоставянето на справедливо обезщетение (*Моте дьо Нарбон срещу Франция / Motais de Narbonne c. France* (справедливо обезщетение), № 48161/99, § 19, 27 май 2003). Съдът предоставя подобно справедливо обезщетение само „ако е необходимо“; в това отношение той има правото на преценка и го използва в зависимост от това, което счита за справедливо (*Сънди Таймс срещу Обединеното кралство / Sunday Times c. Royaume-Uni* (№ 1) (член 50), 6 ноември 1980, § 15, серия А № 38). За да бъде присъдена дадена сума като обезщетение за имуществени вреди, жалбоподателят трябва да докаже, че съществува причинно-следствена връзка между нарушението и твърдяната имуществена вреда (*Дружествени заложна Приа и други срещу Чехия / Družstevní záložna Pria et autres c. République tchèque* (справедливо обезщетение), № 72034/01, § 9, 21 януари 2010).

19. Що се отнася до настоящето дело, Съдът припомня, че в решението си по главното производство той е постановил следното:

„40. (...) е видно, че дружество С. е имало активи, различни от тези на дружество М. Съдът констатира в това отношение, че в решението си от 24 януари 2003 г. Върховният административен съд е отчел факта, че дружество М. е имало капитал в размер на 78 356 акции, докато капиталът на дружество С. е възлизал на 1 055 400 акции. (...) Съдът счита, че не е в неговите компетенции да оценява стойността [на акциите], но че е длъжен да провери дали националните власти са взели всички мерки да осигурят адекватност на така пресметнатото обезщетение, т.е. съответствие на прехвърлянето на акции на дружество С. с решение на Върховния административен съд, и дали властите са мотивирали евентуалното намаление на обезщетението.

41. В това отношение Съдът отбелязва „механичният“ характер на подхода, защото властите така и не са разгледали въпроса дали стойността на един и същ брой акции не е била различна в зависимост от това дали се касаело за едното или другото дружество, за да присъди на жалбоподателите брой акции, равностоен на 81 530 BGN. От материалите по делото е видно, че съответните капитали на дружествата са били много неравностойни. Факт, който показва, че 2 788 акции на дружество М. към момента на окончателното решение на Върховния касационен съд не са имали същата стойност в дружество С.

(...)

43. В заключение Съдът счита, че автоматичното присъждане на акции от дружество С., съчетано с отсъствието на ефективен способ, позволяващ да се изследват по същество исканията за коригиране на броя акции, като се имат предвид променените обстоятелства, е довело до нарушаване на справедливото равновесие между защитата на правото на собственост на жалбоподателите и изискванията на общия интерес, така че последните са понесли специфична и прекомерна тежест.“

20. От горното разсъждение е видно, че действието на държавата, което Съдът е счел за противоречащо на член 1 от Протокол № 1, не се е състояло в липса на изпълнение на окончателното решение от 24 януари 2003 г. или в липса на обезщетение, а в автоматичното прехвърляне на акции от дружеството, погълнало дружеството, предмет на решението, без да се държи сметка за разликата в стойността на акциите на двете дружества. С други думи Съдът не е направил изводът за законно или незаконно лишаване от собственост. Следователно, като се има предвид естеството на установеното в решението по главното производство нарушение, е трудно да се изходи от принципа *restitutio in integrum* (*Бейелер срещу Италия / Beyeler c. Italie* (справедливо обезщетение) [ГК], № 33202/96, §§ 20-21, 28 май 2002) и Съдът счита, че подходящото средство за компенсиране на твърдяната вреда е обезщетение.

21. С оглед на това Съдът счита, че обстоятелствата по делото не дават възможност за точна оценка на имуществените щети. И наистина, акциите са документи за собственост, чиято стойност е силно променлива в зависимост от търсенето и предлагането на акциите на борсата. От друга страна, що се отнася до балансовата стойност на акциите, от която именно е изходил Върховният административен съд, за да определи размера на обезщетението на

жалбоподателите, Съдът отбелязва, че тя се изразява чрез разликата между активите и пасивите на дружеството към определен момент (решение по главното производство, § 9). Тъй като настоящото дело е по причина евентуално намаляване на стойността на акциите, присъдени на жалбоподателите вследствие на поглъщането на дружество М. от дружество С., въпросната вреда има вътрешно алеаторен характер, което прави невъзможно точното пресмятане на обезщетението (виж, *mutatis mutandis*, *Лалман срещу Франция / Lallment c. France* (справедливо обезщетение), № 46044/99, § 16, 12 юни 2003). Това е още по-вярно, ако се вземе предвид, че разликата в методите на пресмятане, използвани за целта от страните по спора, е значителна (*Кацарос*, горещитирано, § 21) и че последните не представят доказателства, които да направят изчислението по-точно (*Лалман*, горещитирано, § 16). И наистина, нито една от страните не е представила пред Съда експертиза, от която да личи балансовата стойност на акциите на дружество С. към момента на прехвърлянето на 2 788 акции на жалбоподателите, така че да може да се сравни тази стойност с балансовата стойност на дружество М., така както тя е определена от Върховния административен съд в окончателното му решение от 24 януари 2003 г. В резултат на което Съдът няма друг избор освен да се произнесе по справедливост (*ibidem*).

22. Според Съда ненаправената проверка от властите дали прехвърлянето на акции от дружество С. съответства на решението на Върховния административен съд, поради липса на експертиза на балансовата стойност на тези акции – единствена стойност, използвана за определяне на броя на акциите, които се присъждат с въпросното решение – се явява съществен признак, довел до определена имуществена загуба за жалбоподателите. Съдът отчита сериозните и достоверни аргументи, представени в подкрепа на твърденията от жалбоподателите пред националните власти и пред него самия, от които се вижда значителната разлика в стойността на акциите на дружества М. и С. (решение по главното производство, § 42).

23. В светлината на тези съображения и като прави собствена приблизителна оценка на представените по делото доказателства, отчитайки естеството на делото, Съдът смята за разумно да присъди на жалбоподателите еднократна сума от 15 000 EUR за понесени имуществени вреди, плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени.

б) Неимуществени вреди

24. Що се отнася до твърдяната от жалбоподателите неимуществена вреда, Съдът счита, че при обстоятелствата по делото установяването на самото нарушение се явява само по себе си достатъчно справедливо обезщетение.

Б. Разходи и разноси

25. Жалбоподателите претендират също така за 2 480 EUR за разходи и разноси, направени пред Съда. Те представят договор за възнаграждение, сключен с техния адвокат, и справка за положения труд в рамките на 31 часа при почасова ставка от 80 EUR.

26. Правителството няма забележки.

27. Съгласно постоянната практика на Съда присъждането на разходи и разноси по силата на член 41 предполага последните да са понесени действително, да са необходими и, нещо повече, да са разумни по своя размер (*Ятридис*, горещитирано, § 54). Наред с това разноските по делото са възстановими само дотолкова, доколкото се отнасят към установеното нарушение (*Бейелер*, горещитирано, § 27).

28. В дадения случай, като отчита доказателствата, с които разполага, и горепосочените критерии, Съдът счита за разумна сумата от 1 000 EUR за разходи по представителството, понесени в рамките на настоящето производство, и я присъжда на жалбоподателите.

В. Лихви за забава

29. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се основава на лихвения процент по пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка, към който следва да се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО,**1. Постановява,**

а) че държавата ответник следва да изплати на жалбоподателите, в рамките на три месеца от датата, на която решението влезе в сила в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат обърнати в български лева по курса, приложим към датата на плащането им:

i. 15 000 EUR (петнадесет хиляди евро), плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени на жалбоподателите, за имуществени вреди;

ii. 1 000 EUR (хиляда евро), плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени на жалбоподателите, за разходи и разноси;

б) че от датата на изтичане на гореспоменатия срок до изплащането се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер, равен на ставката на пределното кредитно улеснение на Европейската

8 РЕШЕНИЕ ЗАХАРИЕВИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ (СПРАВЕДЛИВО ОБЕЗЩЕТИЕ)

централна банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта;

2. *Отхвърля* останалата част от претенцията за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 26 юни 2012 г. съгласно член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Фатош Арачи
Заместник-секретар

Лех Гарлицки
Председател